

NÉPNEVELŐ

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI LAP

A MAGYARORSZÁGI LATIN ÉS GÖRÖG SZERTARTÁSÚ KATHOLIKUS NÉPOKTATÁSI INTÉZETEK SZÁMÁRA

Kiadja a **SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT** Budapesten.

Megjelenik minden vasárnap egy ívnyi terjedelemben.

Megkapja e lapot minden kath. népoktatási intézet egy példányban ingyen.

Előfizetési ár: egész évre kor. 6.—.

Kéziratokat nem küldünk vissza.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

BUDAPEST,

Szentkirályi-utca 28b. sz. a.

(SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT)

A hirdetések árszabálya:

A pályázati hirdetéseknel minden egyes szóért minden közlés után 6 fillér (3 krajczár) fizetendő.

Egyéb hirdetéseknel:

egész oldal ... kor. 32.— | negyed oldal ... kor. 8.—
fél oldal ... » 16.— | nyolczad oldal » 4.—

A díjak előre becsüldendők a Szent-István-Társulathoz.

A kath. elemi iskolák közigazgatása.

II.

A kath. tanítók ama kívánalmái közül, melyek a birulat alatt lévő szabályzat megalkotásánál figyelmet, méltánylást igényelnek és érdemelnek, kiemelek még egy lényegbe vágót, nagyon fontosat. Fontosnak tartom e kívánalmat, mert bele-vág az iskola belső életébe, az iskola és tanító között való természetes, vérszerinti kapcsolatba s a tanítói érvényesülés nagy elvébe. Hozzásimul e kívánalom *Ember* Károly legutóbbi vezetékcikelyének eme gondolatához: «Az egyház bizalommal vonhatja az iskolai *kormányzat* és *ellenőrzés* munkájába a világi tanfériákat és e bizalma a világi tanítói kart hivatásának teljesítésében lelkesebbé, értékesebbé teszi» — s abban fejeződik ki, hogy tekintse a felsőbb hatóság a tanítót maga lábán járónak s az iskola *belső világában arra a polcra állítsa*, amelyre munkaköre s szak-képzettsége révén egyedül illik.

Nem akarok, de nem is szeretnék disszonaniát kelteni, ép azért úgy válogatom meg a gondolatokat, hogy ne legyen azokban rekrimináció, de viszont: legyen bennük igazság!

Az első áttekintésre feltűnik, hogy a javaslat tervezői áttanulmányozták az «állami el. népis-kolák gondnoksága stb. számára» kiadott utasítást, mert ennek egyes rendelkezéseit a szóban forgó javaslatba is átvették. Ez az állami szabályzat az iskolák középpontjává, lelkévé kifejezetten a tanítót teszi, vagyis az áll. el. iskolákban, «az egész tanulmányi rendet, az iskola beléletét, *összes szellemi ügyeit a tanító, illetve az igazgató-tanító a tanítóttestülettel egyetértőleg* intézi.» (47. §.) Másutt: «az áll. el. népis-kola *nevelési, tanítási, rendtartási és fegyelmi* ügyeit, szóval az iskola *egész beléletét a tanító, illetve: a tanítóttestület közremunkálkodásával az iskolaigazgató* vezeti». (II. r. Bevezetés.)

A *mi* tervezetünk, a *mi* új javaslatunk a népoktatásnak ezt a punctum saliens-ét úgy oldja

meg, hogy az iskolák belső életére vonatkozó minden intézkedési, rendelkezési jogot *kizárólag* a plébános-igazgató kezébe tesz le, ezt mondván: «a hitközségi kath. népis-kolák *összes nevelési, rendtartási és tanítási* ügyeit a plébános *vezeti és irányítja.*»

Nem tagadom, kedves kartársaim, hogy a *vezetésnek és irányításnak* ez az egymás mellé sorakoztatása az én tanítói magamérzését kihívja s bántja visszatartathatatlannul az a kérdés tülekedik az egyszerű eszemjárásával, hogy *mire való akkor az iskolában a tanító?* Miért tanulta s miért *csak* ő tanulta a nevelésnek, a tanításnak alapelveit, törvényeit, módszereit, különösen pedig kath. képzőben a kath. szellemű képzés törvényeit és módjait, ha az iskolai nevelés és tanítás *kizárólagos irányítása* más kezekben fekszik? Nem joggal gondolhatjuk-e, hogy *ez* a tanítói oklevélnek és még — tegyünk hozzá — a tanítóképzésnek is lekicsinylése, sőt — és ez legjobban fájhat — bizalom hiánya ami arravalóságunk, megbízhatóságunk iránt.

Mint az a kath. tanító, aki nem a tanítóválasztás véletlen esélyei folytán hivatásérzettel, magatudatos akarattal jutott a kath. népis-kola katedrájára — elismeri, vallja, hogy a plébános kiváló tényezője az iskolai és hitközségi életnek egyaránt. Mint az Úr szolgája, az ő lelki hatalmával, óriási felelősségével plébániája területén élén áll minden intézménynek, amely céljával működésével felekezeti vonatkozású s úgy élén áll a kath. iskolának is, mely a templom mellett elsősorban van arra hivatva, hogy alkalmas talajt teremtsen az evangéliumi magvetésre. A plébános munkakörébe tartozik a lelkek megőrzése; reá bízzák az egyház sok java, kincse s így senki sem tagadhatja azt a jogosultságot, hogy a kath. iskolák felett *való felügyelet, ellenőrzés, igazgatás* a plébánosnak papi mivoltából, hivatalos állásából eredő tiszte. Ha a plébános a kath. egyház *helyi* képviselője, a lelki élet irányítására papi hatalommal felruházott megbizottja, csak természetes, hogy ellenőrizheti az iskola nevelő képző hatását s

meggyőződést szerezhet arról is, vajjon a tanító működésének szelleme fedi-e a kath. iskolák kituzott céljat, hivatását.

Amde mindez csak *felügyelet, ellenőrzés*, mondjuk: *igazgatás*, amely bár felette áll az iskolai élet megnyilatkozásának, még *nem* markol bele az iskolai nevelés és tanítás belső világába. Mert ez már a *szakszerű tudásnak, a gyakorlati ismeretnek, az irányításnak* a dolga. S itt van a *határ, a vezetés, a felügyelet* s az **irányítás** között.

A két első egybeolvad az *igazgatói* ellenőrző munkakörbe s ez a plébánosnak hivatalbeli tiszte; az utóbbi t. i. az *irányítás*, vagyis az iskola céljának, a katolikus szellemű nevelésnek és tanításnak megvalósítása, az erre alkalmas pedagógiai s didaktikai módoknak megválasztása, a tanulók egyéniségehez mért alkalmazása pedig, mint egyenesen erre képzett egyénnek, a *tanítónak* a tiszte. Ebben, t. i. az iskola belső életének *irányításában* fejeződik ki a tanító *önállósága, szakképzettsége, egész tanítói egyénisége*. Az iskolai belső élet irányításával valósulhat meg az az elv, hogy a «tanító az iskola».

S vajjon végeredményében, ki felelős az iskolai eredményekért? Nemde, a tanító! Kit illet a vád, kit ér a bűnhődés, ha az iskola nevelési és oktatási eredményében nem felel meg a kívánalmaknak?

Ugy-e bár szintén a tanítót!

Kérdem tehát, nem jogosult-e a katolikus tanítónak az a kívánalma, hogy hadd legyen *ő is az iskola középpontja, lelke*: hadd álljon az iskola belső vezetésében, irányításában mindenkitől függetlenül, minden gyámság nélkül *az első helyen*, vagyis: a *belső vezetés és irányítás* a plébános *felügyelete, ellenőrzése* mellett legyen a *tanítónak*, illetve többtanítós iskolánál a *tanítótanárnak* a joga, illetve a dolga s a nevelési és tanítási módok kérdésében ne álljon se a plébános, se az iskolaszék irányító, utat jelölő hatósága alatt.

Megjegyzem, hogy amikor a nevelés és oktatás eredményéről szólok, nem a tanító munkájának *szellemét* értem, mert ez csakis feltétlenül *katolikus szellemű* lehet, hanem igenis azt értem, hogy a tanító e katolikus szellemnek a felébresztését, erősítését, szóval a katolikus öntudatot, a katolikus szellemű cselekvőkészséget, *mily mértékben* tudta az ő rátermettségével, elméleti s gyakorlati tudásával megteremteni.

Ha tehát esetleg a plébános, mint igazgató, a a tanító módszeres eljárását a saját ítélete alapján ezen *szükséges eredmény* tekintetében célhoz vivőnek nem tartaná, az ily véleményeltérésekben sem a ráerőltetés, hanem a kölcsönös, jóakarató megbeszélés, a tanítótanárnak való megvitatás van a helyen. S ha a véleménykülönbség így sem tisztázódnék, döntsön az egyházi hatóság által ily célokra kijelölendő szakbizottság, amely szakbizottság gyanánt teljes megbízhatósággal szerepelhetnének pl. az esperesi kerületi tanítókörök választmányai.

Amint a katolikus tanító kézhez kapja oklevelét, annak a bizonyosságát veszi, hogy az iskola céljának megvalósításához s az ehhez kívántató feladatok teljesítéséhez *szakszerűen* ért. Ha a tanító katolikus tanítónak lesz s belép a katolikus iskola szentélyébe, egy nyitott, szent könyvvel talál ott, amelyből mindenki olvashat s ez isteni könyv: a szent kereszt. Ez a könyv megszabja a katolikus tanító feladatát, munkájának irányát, szellemét.

S hogy *ezt* a feladatát betölti-e, ennek elbírálása az ellenőrzés, az *igazgatói* felügyelet dolga; hogy *mily módszeres* eljárással, *minő gyakorlati áton-módon*, az iskolai belső élet, a tanító és tanítvány között való kapcsolat minő erejével, mélységével, szóval hogy minő *irányítással* oldja meg: ez már a tanító dolga, ez már a tanító egyéniségének az érvényesülése.

S amidőn ez elvnek az alkotandó szabályzatban helyet, érvényesülést kérünk, nem lépünk fel a «jogfosztogatók» képében s szerepében, hisz egy szemernyivel sem óhajtjuk megnyirbálni a plébános-igazgató jogkörét. Mi csak azt kérjük, ami helyes felfogás szerint másé, mint a tanítóé, nem lehet, t. i. a tanító szaktudásának az érvényesülését.

Nagy érdeke ez épen az iskolának, a népoktatásügynek, hisz a tanítóknak megbecsülésével, érdemeiknek, hithűségüknek elismerésével, a bennük való bizodalom nyílt kifejezésével csak a munkakedv, lelkesedés, önzetlenség s a katolikus tanúgyhöz való ragaszkodás öregbedik bennük.

Legyen tehát a szabályzat egyik részének: a népiskolai felügyeletnek az az alapelve, hogy a tanító a szükséges ellenőrzés mellett az öt megillető polera, még pedig a *belső vezetésben és irányításban* az első helyre jusson. S ha ő leszen az iskolai belső élet eltetője, lelke, akkor a szabályzattól elmaradnak azok a furesa rendelkezések, hogy a tankönyvek kiválasztásához, az osztályok s tanítók beosztásához, a tanév kezdetének s a vizsgálat idejének megállapításához — mint amelyek a belső élettel viszonylanak — a tanítónak, a tanítótanárnak alig van valami köze.

A katolikus tanító munkájának ily módon való megbecsülésével, a tanító személyének ily módon való felemelésével, előtérbe helyezésével a katolikus iskolák főhatósága óriásit lendítene a katolikus népoktatásügyön. Ez lenne csak a mély, szilárd, biztos alapozás, mert a katolikus szellemű meggyőződés, a katolikus iskolák nagy érdekeinek buzgó munkálása, minden katolikus ügynek benső szeretete a húsába-csontjába ivódnék minden katolikus tanítónak. A tanítók kívánalmainak kielégítésével alkotott fegyelmi és szolgálati pragmatika lesz legerősebb védőbástyája a katolikus oktatásügynek, amelyen belül a tanító is az *elsők között* és *mellett* küzd s munkájában megbecsültnék, megelégedettnek tudja és érzi magát.

Veszprém.

Gubicza Lajos.

Modern nevelés.

Sok ember tán mosolyog e címen, modern nevelés. Hisz a modern ember nem ismer nevelést, csak rontást. Az emberrontás címet azonban csak azért nem használom, nehogy eleve reám fogja valaki, hogy a középkorias ósdi fölfogást nem érdemes méltányolni. Hisz máig a középkor sötétségében sok oly csillag ragyogott, akiket a haladó világ embere is bámul. De térjek tárgyamra.

A gyermek a nemzetek legnagyobb kincse, a jövő reménye. Hisz már a Grachusok anyja, Kornélia is az élettelen kincseivel főnnhéjazó barátjának így felelt, midőn ép két szép szál fia belépett: «Látod, ezek az én kincseim». Valóban nemes gondolkodású az ily anya s amely anyának legfőbb kincse a gyermek, lehetetlen, hogy gyermeke elveszen a bűn mocsarában. Ha egy ideig meg is ingatja a világ ármánya a jóban, de időnként mégis visszazáll lelke a múltba, erőt meríteni a jövő küzdelmeihez; rálép ő újra arra az útra, mely egykor őt boldoggá tette. Az anyának kellene legjobban tudni, hogy az alma nem esik messze fájától. Szent Monika mennyi könnyet hullatott, hány éjszakát virrasztott, a fohászok tengerét küldte az ég felé, míg fiából szent Ágoston lett, a keresztény bölcsélet nagy bajnoka. Deák Ferenc, a haza bölcsé, nyers ember volt, de az édesanyjától tanult becsületességet soha el nem hagyta, azért lett oly nagygyá. S a lángeszű férfiú az édesanyjától kapott Mária-érmét mindig hordozta a nyakában, ezt magával vitte a sírba is. A családi nevelés nyomát már az iskolában is észrevehetjük, de az élet még világosabban tárja szemünk elé: amilyen a fa, olyan a gyümölcse.

Ha a családi nevelést nézzük manapság, bizony bizony szomorú tapasztalatokat szerezhetünk. Mindenfelé panaszkodnak az ifjúság lelkének eldurvulásáról, az erkölcsök sülyedéséről s ezért rendesen az iskolát vádolják, de nem igazságosan. Hisz akárhányszor, ha két verekedő suhancot lát a közönség, trágár beszédek hall, azt mondják: hát erre tanít a tanítód? Pedig a tisztelt vádlót előbb lehetne vádolni, mint a szegény tanítót, ki az egész dolgról mit sem tud; miért engedi a verekedést, miért tőri a trágár beszédet? Ámde *az iskolának semmit nem alni, az iskolát mindenért vádolni, ez drat.* Nem vagyok elfogult, az iskolának is vannak hibái. Több gondot fordít a száraz tételek tudásra, mint a szív művelésére. Azonban e tekintetben még sokkal rosszabbul állunk a családi és társadalmi neveléssel. Azért *ha intenzív nevelést akarunk, akkor e három tényezőnek: család, iskola és társadalomnak összhangban kell működnie. Különbön homokra kártyavárat építünk.*

Mint rendszerint mindennel, úgy az ifjúság jó útra való térítésénél is, akkor látunk a baj orvoslásához, midőn a baj gyökere már mélyre hatolt. A zöld asztalok mellett sok szép határozatot

hoznak ugyan, de a közügy ennek nagyon kevés hasznát látja, legföljebb arra jök a határozatok, hogy a sebek föltárása által nagyobb érdeklődést kellünk a gyermeknevelés iránt.

Igaz, hogy a közelmúltban az iskolai nevelés intenzitását is szük korlátok közé szorította a tantervhez való merev ragaszkodás. A tananyag bősége a tanítót és tanítványt ugyanesak igénybe vette, mert az volt a jelszó: ennyit meg ennyit el *muszáj* végezni. Az irány már örvendetesen változik, mindinkább hangsúlyozza laikus és szakember a nyelvtani, földrajzi, természettani és történelmi ismeretekből a terhelő részletek kiküszöbölését, az erkölesi irányzatok előtérbe helyezését; a tétel magoltatás helyett, a test egészségének föntartását és okszerű ápolását, valamint, hogy a tömegnevelést fokozatosan egyéni nevelésre változtassuk. De téves az a fölfogás, hogy a tanító napszámos munkát végez. Természetesen még igen nagy akadályokkal kell küzdeni a tanítónak, mindazonáltal a történelmi fejlődés előrehaladását igaz örömmel tapasztalja mindenki, aki figyelemmel kíséri a magyar közoktatásügyet, tapasztalhatja, hogy az extenzív irány mint változik intenzívvé. De valamint a természet, úgy a közoktatás sem ismer ugrásokat; csak haladást, fejlődést.

Az igazi iskolában az ifjú szívet Istenhez emeli a jó tanító; a munka szeretetére nevel, a társadalmi rend tekintélye és szülök iránti tiszteletre oktat, a hazafiság tüzet élesíti buzgón, szóval minden szép, jó és nemesre oktatja az ifjúságot. Ámde amit az iskola a gyermek testi, szellemi és erkölesi érdekében tesz, azt a modern házi nevelés lerombolja s e tekintetben nemesak a föld szegény népéről szólunk, hanem még inkább a tudátelekos művelt szülőkről. Az ártatlan gyermek szívéből kiölik az istenfélelmet; saját lelkiismeretük megnyugtatására azt mondják: nincs Isten! Nem gondolva meg, hogy ezáltal saját gyermekök lelkének gyilkosai lesznek. A józan észnek nem is kell bizonyítani, hogy világrendet kormányzó nélkül nem lehet elképzelni. Jól jellemzi a Zsoltár a hitetleneket: «A bolond azt mondja, szívében nincs Isten». A haza fogalma frázissá törpült a családokban, a dicső ősök emléke teljesen kivész a szívekből. Hunyadiak, Rákócziak önfeláldozó hazaszeretete már csak mesének látszik: kipusztította a kor szelleme azon gondolkodásmódot, midőn «a hazáért halni legnagyobb boldogság» volt ezen a világon! A társadalom mily nagyon neveli az ifjúságot hazafiságra, arra fényes példát nyújt a faluk és városok most divó vasárnapi plakát özöne, melyből néhány mondatot izleltetőül ideigtatok: «Elytársak! Most egy éve, hogy Oroszországban dúl a forradalom; az évfordulót megünnepli az egész világ; ünnepeljük mi is, *mutassuk meg, hogy mibennünk is lobog a forradalmi lelkeselés lángja*; hogy mibennünk is ég az a tűz, mely az orosz forradalmárokat jogaikért hareba viszi». Ily nyíltan hirdetik a forradalmárok eszméiket minden utcá-sarkon, mit az ifjúság mohón magába szív.

A társadalom egy nagy része ily módon nyújt segédkezet az iskolának a hazafiság ápolásához. Ezzel szemben régen az volt a jelszó: Hass, alkoss, gyarapíts s a haza fényre derül! A munkától magyar ember nem fázott, mesebeli alakok voltak a Mátyás lustái. Nem is régen a költő a nemzeti becsülettől áthatva még, így énekelt:

Föl nemzetemnek apraja, nagyja!
Szégyen reá, ki lomhán vesztegel.
Dicsőség arra, aki dolgozik...
Válasszatok most: szégyen vagy dicsőség!

Manapság a munkatlanságot kezdik dicsőíteni, dolgozni nem akar senki, csak urat játszani. S e légkörben a gyermek lelke maradhat-e érintetlen? Ielkésedhet-e szép, jó, nemes eszmékért? Mikor a családban, a társadalomban az anyagiakért való örökös tülekedést, élvezethajhászatot lát. Hibaaváló ily viszonyokkal szemben az iskolának minden erőfeszítése. Mert a gyermek lelke oly finom, mint a viasz, minden porszem reá tapad: lehet alakítani, formálni, úgy amint nekünk tetszik. A művész keze alatt szép formát nyerhet, a kontár torzalakot formál belőle. S a nevelésben hány kontár rontja a gyermek finom lelkét, nemes szíveknek bálványait zuzza össze s a tanító legjobb akarattal mellett sem javíthat sokszor e ferdeségeken, mert kinek higgyen a gyermek, ha saját szülőjének nem? *A nemzeti lét alapjait mi sem ingathatja meg jobban, mint a szülő Istentelen nemzetkészsége.* A gyermek szinte az anyatejjel szívja magába a lélekölő témákat s ha otthon még nem romlott el teljesen, a végső kegyelem-dőfést a gonosz irodalom adja. A család és társadalom mily merényleteket, bűnöket követ el a nevelés s így saját gyermekei ellen, annak se szeri, se száma. De azért minden tudálekos ember született pedagógusnak képzei magát. S a tanító munkáját így sokszor lerontják.

A modern nevelési iránynak egyik legnagyobb márvészete a tekintély leromblása. Az iskola kormányzója, a tanító ellen izgatják először az apro embereket meggöndolatlan beszéddel. Hányszor halljuk: eh, mit tud a tanító, a tanító parancsoljon az iskolában, ha mondja is, ne tedd, minek tanulsz annyit, tudós akarsz lenni, csak merjen hozzád nyulni, üsd vissza stb. ily tanítást hallhat az ember a tanítói tekintély emelésére. A tanító pályájának útja tövissel van kirakra, élete csupa lemondás, önfeláldozás. *A szülő, kinek két-három gyermeke van, sokszor mennyit gondoskodik, mily sok gondot okoznak azok, mennyi keserűség jár a neveléssel: de a tanító, ki sokszor száz gyermeket vezet, azt tapasztalja, hogy munkáját semminek tekintik, hála helyett a fölvilágosult világ hálátlansággal fizet.* Valamikor réges-régen, amikor még igen műveletlen volt a nép, mikor még nem tudták azt, mi a sik, a következő jelenet játszódott le Theodosius császár palotájában, ki fia nevelését Arsenius mesterre bízta. Midőn egy alkalommal Arsenius állva tartott előadást, az ifjú herceg pedig ült, belépett a császár. Az atyá erre nemes gondolkodással szemrehányást tett

Arseniusnak gyengeségeért. «A fiam herceg ugyan, de ön a tanítója és nevelője; azért azt óhajtjom, hogy ne csak engedelmes legyen mindenben, hanem illő tisztelettel is viseltessen; hisz tanítója nemesebb értelemben lesz atyja, mint én. A tanító üljön, a herceg pedig süvegelve álljon előtte». Ilyen ősi nevelési rendszer fölött most persze sok szülő mosolyog, de vajjon ki lesz boldogabb, az e aki tisztelni tanul tekintélyt, vagy az, kinek lelkében ég a forradalmi szellem romboló lángja? A szeretet hódít, a szeretet nagy férfiakat nevelhet, a szeretet tiszteletet és becsületet szerez; a gyűlölet, a góg, a nagyravágás elfásítja a szívet s az eldurvult lelkek szenvedélyének fölkorbácsolásához csak egy csapás kell és ott van az emberi kézben a gyilok, mely nem kimél sem szülőt, sem testvért...

Aki őszinte szívből óhajtja, hogy ismét boldogabb legyen a magyar, lépjen föl teljes erőjével a hitvallásos nevelés térhódításáért a modern nevelési irányok ellen. A fölvilágosult, tudálekos emberek ezen talán mosolyoghatnak, de aki a szív mélyébe tud pillantani, aki a lelkek rejtélyes útjait ismeri, az meg van győződve, hogy *a modern nevelés: kész nemzeti romlás!* Az iskola magában nem bírja az ifjúságot az igazság útjain vezetni, ha legjobb akarattal akarja is ezt. A nevelés igazán intenzív és eredményes csak akkor lesz, ha karöltve működik majd család, iskola és társadalom. E három tényező együttműködése nélkül igazi sikerről ne álmodozzék senki. S ha a család a tanító segítségére siet, akkor bizonyára nagyobb lelkierővel és örömmel végzi fáradságos nehéz munkáját.

Végül a modern nevelési irány híveinek okulásul ideiktatom egy «ősi» anya levelét. Midőn Ortenburg grófné fia megnősült, ezt írta fia tanítójának: «Kedves Barátom! Senki sem érdemesebb e megszólításra, mint ön, kinek legbensőbb hálával és a legmélyebb tisztelettel tartozom, hogy fiamat, a völegényt annyi szeretettel tanította s minden jóra nevelte. Szerencsés anyának tartom magam, nem azért, hogy jó gyermekkel áldott meg az Isten, hanem főleg azért, hogy önt vezérelte gyermekeim mellé. A nevelésnek most már vége, de az én háladatosságom és tiszteletem érzete csak az én életemmel érhet véget. Fogadja e csekélységet (2000 kor.) szívesen alkalmi emlékül és engedje meg, hogy háláját és őszinte lekötözöttségét a sírba vigye boldog szolgája: Ortenburg Anna grófné». Az ősi nevelési rendszer ily hálával volt a tanító iránt és a modern nevelés mit eredményez? Vissza tehát a vallásérkölesi neveléshez!

Budapest.

Urbányi C. József.

Új tanítástervünk. Számolás és mérés tan.

Évről-évre szomorúan tapasztaljuk, hogy a népiskola első osztályába lépő gyermekek *testileg* mily gyengék. Alig hinné az ember, ha a születési

bizonyítvány nem igazolná, hogy a jelentkező gyermek iskolaköteles már. Bizony nagyon, de nagyon degenerálódunk. Nem *iskolai sorozó* bizottságokat kell szervezni, hanem a *népjólétet* kell emelni, a *gyermekápolást és védelmet* jobban támogatni. Hogy testi szervezetben hogyan hanyatlak az ifjúság, azt a katonai sorozó bizottságok jól tudják, mert a hadköteles kort egy évvel kitolták már. Ezen segíteni lehet és kell is, erre száz és száz mód áll rendelkezésünkre. Hogy többet ne említsünk, itt van a szesz italok mértéktelen élvezetének meggátlására irányuló mozgalom. Mennyit panaszkodunk a korai dohányzás fölött. A serdülő ifjúság koresmázása mily iszonyatos testi és erkölcsi rombolást okoz stb. Szigorú, kérlelhetetlen törvényes intézkedések kellenek ide. Különben hová lesz a hires, daliás, erős magyar faj?!

A gyenge testi szervezetű szülők gyermeke is gyenge lesz, sőt még gyengébb, mert a nyomor miatt nem táplálják a szülők gyermekeiket. *Országos* kérdéssé kellene a gyermekek *testi* erősödésének kérdését tenni, mert valljuk be, hogy még keveset tettünk ennek érdekében. A társadalmi mozgalmakban a gyermekek *testi* egészségének fejlesztésére irányuló törekvéseket följé kellene helyezni a gyermeki lélek megfigyelésére vonatkozó tevékenységnek, bármennyire dicséretes és elismerésre méltó ez is, mert igen régi már a mondás, hogy csak egészséges testben lakozik egészséges lélek. Nagyon helyes az iskolai orvosok intézménye is, de ez már a bajt akarja orvosolni, előbb való volna annak megelőzéséről gondoskodni.

Régen fölvetődött az a nézet, hogy az iskolaköteles kor a betöltött *hetedik* évvel kezdődjék, hadd legyen egy évvel tovább *gyermek* a gyermek. Fejlődjék, erősödjék testben otthon, a szabadban, vagy a gyermekkertben, de munkára, mert az iskolai is az, sőt talán még nehezebb, ne fogjuk. Nem vesztene ezzel a gyermek semmit sem, sőt nyerne, mert haladása alaposabb és teljesebb lenne. Az életben pedig fontosabb, hogy több legyen az *egészség*, mint a tudomány.

Elvitathatlan tény, hogy az iskolai életet illetőleg mindinkább előtérbe lép a *megkönnyebbítés* elve. Haladjunk ezen a téren is továbbra, hogy minél kedvesebbé, könnyebbé tegyük a gyermekre nézve az iskolai életet. Nagy dolog ám a gyermekre, de még a fölnőttre is, 2–3 óráig az iskolapadba szorítva lenni és kényelmetlen mozgatatlanságban ülni és szellemileg munkálkodni. Új tanításterveink is arra irányulnak, hogy a tanítási anyag kimérésében enyhébbek legyenek. Így a mi új tervünk azon intézkedése, hogy az első osztályban a számolás körét csak 1–10-ig állapítja meg, föltétlen elismerést kíván úgy pedagógia, mint az előbb említettek érdekében. És valóban csodálkozni kell azon, hogy ez az állami tervben is érvényre nem jutott. Az első osztályban a haladás, a tanítás tudvalevőleg a legnehezebb és a legnagyobb tanítói ügyességet kívánja. Minél lassabb itt a haladás, annál biztosabb az eredmény és azért az előrelépést az elérendő és a

kiszabott anyag terjedelmére való tekintetből *siettetni* fölötte káros és elveszett fáradság. Nem tudom eléggé dicsérni tervünk készítőinek tanítói tapintatát, amikor az első osztályban csak a 10-ig való számolást rendelték. Szép kör ez is és erős alap a további számolásra, mert aki 10-ben jól számol, az minden nagyobb nehézség nélkül tovább is jól fog számolni. Ha pedig hozzáveszünk, hogy a tízes-körben már az *egyes* és *tízes* fogalma, a méter, deciméter, liter, deciliter, kilogramm, hét, korona, egy-, két- és tízfilléres is megismertetendők, bizony nem panaszkodhatunk, hogy unalmassá lesz a szűk számolási kör. Ez ellen még a *változatos* példák is igen hatásos szer.

Pozsony.

Mihalicska János.

(Folytatása következik.)

HIVATALOS KÖZLÉSEK.

Az esztergomi főegyházmegyei tanítói nyugdíj-alap számadása 1905. évről. *Bevétel:* Mult évi maradvány 732 kor. 76 fill. Értékpapírok utáni kamatok 3227 kor. 14 fill. Egyéb tőkék után 244 kor. 40 fill. Tagdíjakból 81 kor. 90 fill. Plébánosok adománya 6 kor. Összesen: 4292 kor. 20 fill. *Kiadás:* Tökésítés és annak kezeléséi díja 510 kor. Tanítók I. oszt. nyugdíjai 757 kor. Tanítók II. oszt. nyugdíjai 280 kor. Tanítók III. oszt. nyugdíjai 300 kor. Övezetek nyugdíjai 1640 kor. Összesen: 3487 K. A 4292 kor. 20 fill. bevételből levonván a 3487 kor. kiadást, marad a jövő évre 805 kor. 20 fill. *Tőkeállomány az 1905. év végén:* 4% Magyar koronajáradék kötvények 22.157 kor. 71 fill. 4% Magyar földtehermentesítési kötvények 58.520 kor. 84 fill. Egyéb tőkék 6110 kor. 2 fill. Összesen: 86.788 kor. 57 fill. Kelt Esztergomban, 1906. február 15-én. *Vezinger Károly*, kanonok, alapkezelő. E számadás átvizsgáltván, helybenhagyatik. Esztergom, 1906. február 17-én. *Blümellhuber Ferenc*, főkáptalani számvizsgáló.

Óvó- és tankötelesek összeírása. *Kivonat a szatmári egyházmegye f. é. III. körleveléből.* Az 1897. évi XXXV. t.-c. 8. szakasza az óvó- és tankötelesek összeírásának teljesítését a férfi tanítók köteleességévé teszi. Fölhívom azért a tanító urakat, hogy amennyiben az összeírás végzésére fölszólíttatnak, eme köteleességüknek vonatkozás nélkül tegyenek eleget. Az összeírásnál kövendő eljárást az 1902. évi november hó 25. én 4120. eln. sz. a. kiadott miniszteri rendelet szabja meg, amely a «Hivatalos Közlöny» 1903. évf. 1. számában található. Megjegyzem, hogy Szatmárvármegye közigazgatási bizottsága az összeíró tanítók napidíját 4 koronában állapítja meg. Kelt Szatmár-Németiben, 1906. március 4-én. *Pemp Antal*, káptalani helynök.

IRODALOM.

A család, egyház, állam jogai és kötelezései a tanítás és nevelés terén. Irta: *Sarmaságh Géza.* A budapesti kir. tud. egyetem hittani karától 2000 korona díjjal jutalmazott pályamű. A két kötetnek (I. 498. II. 588 nagy 8-adrét lap) terjedelméhez képest szokatlan olcsó ára a szerzőnél (S. G. főgymn. tanár Nyitra) füzve és bérmentve 6 korona 50 fillér, kötve 8 korona 90 fillér. Bolti ára füzve 7 korona 60 fillér. Ez a valóban hazagóptól s actualis mű — illetékes birálat szerint — az iskolakérdést összes vonatkozásaiban a lehető legszélesebb alapon és keretek között valóságos hivatottsággal tárgyalja: az ide vonatkozó hazai és külföldi irodalmat a kütüzött tétel minél alaposabb kifejtésére és megvilágítására fölhasználja; a kérdést szabatosan alakított tételekben a dolog mélyére ható bölcséleti felfogással rendszerben feldolgozva a részletekig kifejti, minden oldalról megvilágítja: ügyesen csoportosított bizonyítékok és adatok

egész halmazával vitatja be s ahol csak szükséges, kimerítően cáfolja az ellenvetéseket és érveket. Az egész mű egyházas irányánál fogva is a ker. iskola, a ker. szellemű oktatás apológiája. — Egyes részletei, tárgyai különfelesége szerint mindmegannyi terjedelmes bölcseleti, apologetikai, paedagógiai, házasságtani, ker. államtudományi, közigazgatási, családügyi értekezések, melyek bár az egésznek szerves részei, másrészt különvé is értékes önálló egészeket képező érdekes tanulmányok és a ma annyira divatos felolvasások egész ciklusaira bőséges anyagot szolgáltatnak. A mű tartalma: Első kötet. *A család és egyház jogai és kötelességei a tanítás és nevelés terén. Alapvető fogalmak.* I. Az életcél. II. A kötelesség fogalma. III. A jog fogalma. IV. A tanítás és nevelés fogalma. V. A tanszabadság. I. A tanulás-szabadság. Tárgyra nézve. A tanító megválasztására nézve. A tanításmód megválasztására nézve. Határai. Korlátozói. II. A tanítás-szabadság. Természeti jogon. Korlátozói. I. *A család jogai és kötelességei a tanítás és nevelés terén.* I. Isteni és természeti jogon. II. A család tan- és nevelés-jogának természete. III. A szülők kötelességei a családi nevelésben. IV. A szülők jogai és kötelességei az iskolára nézve. V. A község jogai és kötelességei a tanítás és nevelés terén. II. *Az egyház jogai és kötelességei a tanítás és nevelés terén.* I. Isteni jogon. II. Az egyház jogának természete. III. Az egyház jogának tartalma. IV. Az egyház jogának kiterjedése. V. Az egyház jogának kiterjedése minden emberre. VI. Az egyház tan-jogának kiterjedése a családra. VII. Az egyház tan-jogának kiterjedése az államra. VIII. Az egyház joga minden iskolára isteni jogon. IX. Az egyház joga minden iskolára természeti jogon. X. Az egyház joga minden iskolára történeti jogon. XI. Az egyház joga a vezetés terén. XII. Az egyház joga a felügyelet terén. — Második kötet. *Az állam jogai és kötelességei a tanítás és nevelés terén.* I. Az állami tanításra és nevelésre való jogfelfogás eredete. II. Az államnak nincs joga tanítani s nevelni a saját jogán. III. Természeti jogon. IV. Átruházott jogon. V. Isteni jogon. VI. Történeti jogon. VII. Az állam célja kötelessége alapján. VIII. Az állam kötelességei és jogai a tanítás és nevelés terén a családdal és községgel szemben. IX. Az egyházzal szemben. X. Az állam kötelességei és jogai az iskolával szemben. XI. Az állami semleges iskola jogtalansága. XII. Az állami kizárólagos tanítóképzés jogtalansága. XIII. Az áll. kir. egyetemi képzés és képzés jogtalansága. Ez a gazdag tartalom világosan megismerteti az olvasót a könyv igaz értékével. Mint forrásművet ajánljuk megrendelésre az iskolai és egyesületi könyvtárak számára.

VEGYESEK.

Halálozás. A brassói róm. kath. egyházközség és ennek tantestülete fájdalommal tudatja, hogy 34 éven át az iskola szolgálatában hűségesen és lelkiismeretesen végzett fáradságos munka után *Biró Sándor*, róm. kath. elemi fiúiskolai igazgatótanító, az iskolabizottság tagja és több éven át volt egyházközségi jegyző, f. hó 8-án súlyos és szenvedésteljes betegség után, ellátva a haldoklók szerettségével, az Urban esendesen elhunyt. Halottunk lelkét a hűvek és kartársak huzgó imáiba ajánljuk! Az örök világosság fényeskedjek neki!

Változás a kultuszminiszteri széken. Lukács György vallás- és közoktatásügyi miniszter lemondott és a király Toszt Gyula dr. közalapítványi miniszteri tanácsost nevezte ki kultuszminiszterré. Az új miniszter kijelentette, hogy csak addig marad állásában, amíg az államélet rendes menete helyre nem áll, ép azért arra fogja irányítani működését, hogy a fennálló törvények és rendeletek keretében gondozza a nemzeti közoktatást.

Jubiláló fótanfelügyelő. Patotai Ferenc dr. preláts kanonok, volt veszprém egyházmegyei fótanfelügyelő, f. hó 16-án ünnepelte felszentelésének 50-ik évfordulóját. Ebből az alkalomból Hornig Károly báró püspök a következő sorokkal üdvözölte a jubilánst: Fél-százada telik le a napokban, hogy méltóságod fényes tehetségeit, fáradhatatlan munkarejét s nemes szíve minden jó ügyért lángoló

érzelmeit az Ur oltáránál Anyaszentegyházának szolgálata felajánlotta s ép ennyi idő óta a veszprémi egyházmegye méltóságodban egyik legkitűnőbb tagját, három püspök pedig buzgó, önfeláldozó s mindenha föltétlenül megbízható munkatársát szerette s tisztelte, szereti és tiszteli: mert én is, mint Istenben boldogult elődeim, méltóságodnak az egyházi szolgálat s ebben a tanügy terén az egyházmegye érdekében s javára évtizedeken át fényes eredménnyel kifejtett tevékenységét őszinte hálával és elismeréssel csak méltányolni és becsülni tanultam. Fogadja ezért méltóságod aranyünnepé alkalomból mind a magam, mind az egész egyházmegye nevében őszinte testvéri köszönetünket és szerencsekívánatainkat, melyek azon imaszórák huzójából fakaszt szívéből, hogy a Mindenható, hű szolgálóinak ez igazságos jutalmazója, még soká engedje méltóságodat szerető testvérei közbecsülésének örvendnie, míg nem azt a koszort nyújtandja, mely azoknak osztályrésze, kik, amint méltóságod, e földi pályán arra érdemet, sőt jogot szereztek. Ki is őszinte nagybecsülésem kifejezésével s az Ur oltáránál ájtatos imáiba ajánlottan maradok Abbázia, 1906. évi március hó 10-én méltóságodnak szerető testvére az Urban. Károly püspök.

Ertesítés. A szatmár-agoceamegyesi róm. kath. néptanító-egyesület tagjainak önművelése, valamint a munkássági hajlam ébresztése tekintetéből 1906. március 1. határidővel kitzulta a következő pályatételt: «*A gyermek lelkiismeretének nevelése*». Jutalma 40 korona. A fentemlített határidőn belül az egyesület elnökségéhez érkezett 4 pályamunka a következő jellegékel: I. «*A lelkiismeret az égből hozott nemes levele az embernek*». II. «*A régi és némely mostani tanult emberek közt az a különbség, hogy azoknak volt lelkiismeretük ismeret nélkül, a maiaknak ismeretük van lelkiismeret nélkül*». Szvorényi Ekecszólás-tan 44. I. III. «*Téglából épült Rómát vettem át és márványban hagyom magam után*». IV. «*Ne higgy oly gondolatban, melynek szíved ellentmond*». Anyám leveleiből. B. Eötvös József. A jelíes levelek a felbontás napjáig Mondik Endre e. főjegyző kezeihez lettek letéve megörzés végett. A pályamunkák pedig birátat végett kiadattak egy öttagu bizottságnak, melynek tagjai: Bodnár Gáspár, Méder Mihály, Jankovics János, Mondik Endre és Bodnár Alajos. (M. E.)

Felelős szerkesztő **Ember Károly.**

PÁLYÁZATOK.

Pécsi egyházmegye.

Okorvölgy fiókközség róm. kath. iskolászeke pályázatot hirdet kántortanítói állásra. Javadalmazása díjlevél szerint két szoba, konyha, istálló s a szükséges melléképületek s 1/4 hold házikert. Minden pártól 1 mérő kétszeres vagy 6 korona és minden pártól 1 korona. Van 34 pár. Minden iskolásgyermektől 2 korona. Van 25 iskola. Ismétlőiskola oktatásért 42 korona. 3 öl hasábbá saját szükségletére. 13 kat. hold szántóföld saját művelésére. 1 hold rét, melyről a fűvet a község lekasálja s behordja. 380 korona államségély. A tanító köteles vasár- és ünnepnap német hitániát tartani. A személyes megjelenés szükséges, hogy próbát tegyen. A kérvények Hetvehelyi (Baranya m.) plebániái hivatalhoz küldendők. Pályázati határidő március 30-án lejár. *Karl József*, iskz. elnök. 72 1-1

Váci egyházmegye.

Csongrád vármegyébe kebelezett **Mindszent** község előljárosága a községi képviselő-testületnek 149/kgy. 1905. számú határozata alapján a mindszei római katolikus kántori állásra pályázatot hirdet. Választás határidejéül 1906. évi március hó 24-ik napjának délelőtt 11 óráját tűzi ki, amely napon pályázók próbaéneklés végett reggel 9 órakor a mindszei római katolikus templomban megjelenni tartoznak: aki pályázott és próbaéneklésre

meg nem jelenik, választás alá nem bocsájtatik. A megválasztott kántor állását 1906. évi április hó 1-ső napján elfoglalni köteles. A kántor javadalma állani fog: 1. Tiszteletes lakásból, mintegy 350 öf házikerttel együtt. 2. A község házi pénztárából fizetendő évi 126 korona készpénzből. 3. 26 (1200) öf öles hold szántóföldből, melyet a megválasztott saját költségén művelend; a föld adóját azonban — az illetékegyenértéki adó kivételével — a község fizeti. 4. Mintegy 10.000 lélek után befolyó stólaris illetékekből, leend pedig az: a) hirdetőcédulától 20 fillér, b) nagymise énekléstől 84 fillér, c) koporsó tételtől 42 fillér, d) liberától 42 fillér, e) temetéstől 30 fillér, f) bucsuztatásért minden pártól 20 fillér, g) könyörülj Istenem ének után 84 fillér. 5. A községtől deputátum fejében 2 öf kemény tűzifa. Egyebekben a canonica visitatio egyéb megállapításai fennmaradnak. Csak tanítói és egyúttal kántori oklevéllel is bíró 24 évet betöltött egyn pályázhat. Tartozik a megválasztott kántor az iskola gyermekeket hetenként kétszer a templomi énekekben oktatni és elődjének épületek ára fejében 3 egymásután következő év leforgása alatt — 133 korona 66 fillér évi törlesztéssel — 400 korona összeget megfizetni, minek biztosítására lekötni tartozik a községtől évenként elvezendő 126 korona készpénzfizetését. A megválasztott kántor a választás napjától számított egy év leforgása után fog állásában véglegesen megerősített. A pályázati hirdetménynek a lapokban leendő megjelenéseinek ideje alatt a megjelenő és pályázó kántorok a templomban énekelhetnek. A kellően felszerelt s bélyeggel ellátott pályázati kérvények a községi előjárósághoz címezve bezárólag 1906. évi március hó 23-ik napjának délután 5 órájáig adhatók be, a később érkezett pályázati kérvények figyelembe vételni nem fognak. Cs.-Mindszent, 1906 március 1. *Köncz Lajos*, jegyző. *Veres Sándor*, bíró.
63 2-2

Bold. Csima István, főkántor, országszerte ismeretes, kitűnő összeállítású, 250 válogatott, szabályos orgonakíséretű gyász- és éneket tartalmazó énekkönyvemélyen leszállított áron (4 frt helyett 2.50 frt-ért) kapható az elhunyt özvegyénél Kiskunfélegyházán.

70 2-10

Tóth Albert szepetneki (Zalamegye) rk. kántortanító «**FELTÁMADUNK!**» című osztatlan tetszéssel találkozott temető- és bucsuztató könyve, füzve 2 K 20 fillér árban. **utalványon** szerzőnél folytonosan megrendelhető. 65 2-3

Szőlőoltványok

sima 40, gyökeres 70, két éves **hiányok**
pótlására 90 forint.

Hegyibor: siller 18, fehér 20, rizling 25 és visontai vörös 30 forint.

SZÉKELY, Gyöngyös, Szent-Urbán-templom.

JULIUS HEINR. ZIMMERMANN LEIPZIG.

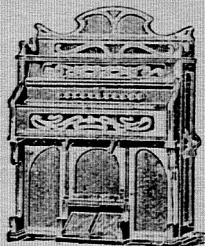
Üzletek:

Szent-Pétervár, Moszkva, Riga, London.

Legjobb szerkezetű házi-, iskola-, koncert- és templom-harmoniumok gyára.

Egyedüli képviselő Magyarország részére:

FERDINAND HÖRL POZSONY, Ventur-utca 24.

Kérjünk 3. számú árjegyzéket orgonaharmoniumokra.

Szolid, olcsó és szabott árak.

Részletfizetéseket is elfogadunk.

Orgonaépítési műintézet.

RIEGER OTTÓ

villamos gépekkel berendezett cs. és kir. udv. orgonagyára

Budapest, VII., Garay-utca 48.

cs. és kir. udvari szállító, a Szentsír lovagja,
a Ferenc József-rend lovagja.

A párisi s bécsi világiállításon kitüntetve.

(484-58)

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csőrendszert (pneumatikai) tartós, nemes hangú orgonákat szállít. 80 év óta 980 orgonát szállított. Mindennemű orgonajavításokat és hangolásokat a legmerészebb árban és lelkiismeretes pontossággal teljesít. — Orgona jókarban tartásat mersékelt árban elvállalja. Tervezetek és rajzok kivanatra díjmentesen.